

Disketten

DIS-Västs medlemstidning

Nr 1 år 2026

DISKETTEN, Medlemstidning för
DIS-Väst en regionförening till DIS,
Föreningen för datorhjälp i
släktforskningen
Org nr: 857208-8691
www.dis-vast.o.se
Adress:
c/o Ylva Amberntsson
Persikogatan 126, 426 56 Västra
Frölunda

Ansvarig utgivare: Ylva
Amberntsson
Redaktör: Martin Johnsson
E-post: martin@ekmi.se

I detta nummer

- Kallelse till årsmöte
- Stora nordiska kriget i domböckerna
- Att få be vackert till en som är högvälboren
- Michael Lundholm - källkritik

Ordförande har ordet

Nu har vi ännu ett nytt år, 2026. Som alltid vill vi hjälpa våra medlemmar att fylla det intressanta och roliga aktiviteter. Läs våra nyhets-mail och ha koll på vår hemsida för att inte missa något. I år är släktforskardagarna i Borås, passa på att göra ett besök och träffa oss. Kom gärna och träffa oss även i vår lokal, öppettider hittar du bland annat i våra utskick.

Redaktörens rader

Nu kommer årets första Disketten. Vi fokuserar i detta nummer mycket på domböcker och sockenprotokoll, något många är intresserade av. Kom gärna med egna bidrag, som Jonny Olofsson gjort denna gången. Det blir bättre när vi är fler som bidrar.

Bilden på framsidan är framtagen med AI. Även andra bilder i tidningen kan vara framtagna eller bearbetade med AI

Kallelse till årsmöte

Föreningen DIS-Väst kallar till årsmöte 2026
Årsmötet äger rum torsdagen den 26 februari 2026.

Var?

Årsmötet hålls på Zoom för att så många som möjligt skall kunna delta.

När?

18.00 Zoom-mötet öppnar och det går att ansluta till mötet.

18.30 Årsmötet börjar.

Hur?

För att delta på årsmötet behöver du en internetförbindelse och en webbläsare, men inget mer. För att vi också ska kunna se att alla närvarande är medlemmar i föreningen ber vi dig att anmäla dig i förväg via anmälningsformuläret som kommer att finnas på vår hemsida, i början av februari.

En medlems- och avgiftskontroll kommer att genomföras i Zooms "väntrum" innan du blir insläppt till årsmötet.

Därför uppmanar vi dig som inte ännu betalt medlemsavgiften för 2026 och vill medverka på årsmötet att betala snarast. Via "Mina sidor" på kan du kolla din betalstatus, om du är osäker.

Mer information och handlingar kommer att finnas på hemsidan under årsmöte 2026. Observera att vi skickar mötes-länken till den e-postadress som är använd vid anmälan till mötet.

Välkomna!

Hjälp!!

Vi behöver bli fler aktiva i föreningen. Vi behöver dig som är erfaren släktforskare som kan hjälpa andra. Vi behöver dig som kan komma några timmar och hålla öppet i lokalen. Vi behöver dig som är ung och kan ge oss "nytt blod". Vi behöver dig som kan bidra i styrelsen. Vi behöver alla som i stort och smått kan hjälpa föreningen att bli bättre.

Förenings-Sverige minskar för varje år. Även vi tappar medlemmar. Fler sitter hemma på kammaren och släktforskar.

Självklart frågar vi oss om vi behövs. Av över 2000 medlemmar träffar vi på sin höjd 100 på ett år, vanligtvis kanske 50.

Så vi vill också ha din mening och dina tankar om vad DIS-Väst skall vara och utvecklas mot.

Stora nordiska kriget i domböckerna

Stora nordiska kriget (1700-1721) fördes ju huvudsakligen utanför Sveriges nuvarande gränser då Karl XII med sina arméer härjade i Polen, Ryssland och andra ställen.

Detta innebär inte att Sveriges befolkning var förskonade från krigets vedermödor och i historieböckerna kan man läsa om att landet blev närmast bankrutt och att bönder var hårt pressade av extra skatter och ändlösa soldatutskrivningar.

När man studerar domböcker från tiden kan man slås av hur livet på landsbygden trots allt verkar ha gått sin gilla gång. Mål där folk tvistar med sina grannar, blivit instämnda för olaga svedjande, begått lägersmål eller svurit i kyrkan är som vid andra tidsperioder vanliga och bidrar till detta intryck.

Bland målen dyker det dock upp sådana som visar att ett krig pågick. Protokolltexterna är ju torra och sakliga men man får ändå en föreställning av hur folk på landsbygden påverkades. Man anar att olika bördor och besvär måste ha varit tunga för ett redan fattigt folk och att kriget kastade sina skuggor när rapporter om saknade och döda soldater kom.

I det följande vill jag lyfta fram några mål som på olika sätt berör kriget och hur det påverkade. De är alla hämtade från några häradsrätter i Sjuhäradsbygden.

Dessa mål har jag tidigare publicerat på min hemsida, [Jonny Olofssons Släktforskning - Jonny Olofsson](#), där även ett flertal andra mål som speglar kriget finns. Här kan man också läsa om många andra mål som ger spännande inblickar i hur livet på landsbygden levdes förr.

Om skjuts av soldatfölje, Marks häradsrätt, 1707

Skjutsplikten var en omvittnat tung börda för landets bönder. Speciellt torde detta ha gällt under krigstid då soldatföljen drog genom landet och krävde skjuts, mat och husrum.

Vid vintertinget 1707 fick några bönder i Kinnarumma, Seglora och Skephult böta för att de inte hörsammat kallelse för att skjutsa kaptenen Georg Fleetwood med följe från Hunnaryd i Skephult till Skene.

S:d beswärade sig Cronorättaren Gudmund Månsson i Aratorp öfwer efterskrefne hemmans åboer i Seglora giäll, hwilka enär de d: 19 Decembr: sidstledne fått budkafler och blifwit stämbde, att skiutza Capitainen Högwälborne Herr Georg Fletvod och dess med föllje ifrån Hunnaryd till Skiähne, egenwilligen sig der ifrån afhållit; hwarföre som de här emoot något bewijsligit laga förfall till detta sitt utheblifwande icke kunnat antyda; dy blifwa de hwar för sig till sine 3 mark silfwermynt saakfälte.

I det fortsatta protokollet får man reda på att 14 bönder fick böta varav en för att ha *förlegat budkafle öfwer natten*.

Den omnämnde kaptenen torde vara Georg Miles Fleetwood. Han var vid tiden kapten vid Ås kompani, Älvsborgs regemente och dog i slaget vid Helsingborg 28/2 1710.

Bonderegemente, Marks häradsrätt 1715

I följande mål från hösttinget 1715 stötte jag för första gången på ordet bonderegemente. Vid detta tillfälle instämde en del allmoge för att de inte bevisat exercismöten vid ett sådant regemente. På anmodan av dess chef, översten Anders Törnfeldt, slipper bönderna böta men varnas av rätten för fortsatt försummelse.

152. S:d woro uppå en lista som ad acto förwahras instämde en dehl enrollerad allmoge uti detta härad, för det de skola försummat at gå på Excercitia Möthen, begärandes deras Öfwerste för Bonde Regementet Wälborne Herr Anders Törnfeldt at de denna gången måge för plickt blifwa förskonte och i det stället förmanas at fljigt härefter infinna sig när de blifwa bådade till Excercitia Möten, hwarföre och bem:te allmoge alfvarligen af Tingz Rätten blefwo förmantat at fljigt infinna sig wid dese Möten enär de derom blifwa ansagde, och sådant i ingen måtto försumma eller utur acht låta, så kärt dem är at undslippa den plickt som ofelbart derpå föllia lærer, hwilket hwar och en lofwade fljigt skola efterkomma.

Jag har inte stött på några andra uppgifter om sådana bonderegementen, så jag vet inte om dessa förekom även på andra ställen. Kanske var de en föregångare till senare tiders hemvärn.

Om krigsfångar i Ryssland, Bollebygds häradsrätt 1716

Vid hösttinget 1716 ville friherrinnan Elisabeth Catharina Sjöblad att rätten skulle attestera att två av hennes frälsehemman, Östra Kråketorp i Bollebygd och Älmås i Björketorp, var ograverade dvs inte belånade. Detta för att understödja hennes i Ryssland fångna söner. Antagligen skulle hon, med räntorna som säkerhet, belåna hemmanen.

34. Samma dag å Friherrinnans Högwälborne Fru Elisabeth Catharina Siöblads wägnar, des sohn Capitain Wälborne Herr Isac Silfverhielm, androg för Rätten, huruledes hans frumoder skall wara nödsakad till sine fångna söners i Ryssland nödtorft och understöd i deras fångenskap at söka någon upnegotiation och försträckning uppå 2:ne hennes frällsehemman, Östra Kråtorp ½ i Bällebygdz sochn, som räntar 12 d:r smt och Ellmåhs ¼:del Biörcketorpa sochn å 7 d:r smt:s ränta, anhållandes derföre

om Häradz Rättens attest, at samma hemman äro aldeles ograverade. Och som Nämnden med närwarande häradzboer uppå tillfrågan utlätto sig at dem intet annat witterlig är, än at samma hemman äro ifrån alla gravationer fria och lediga under Fru Frijherrinnans egen disposition; Altså warder sådant härmed under namn och häradz wanlige signete behörigen attesterat.

I Silfverhielm nr 93 - Adelsvapen-Wiki (tabell 16) kan man läsa om Catharina Sjöblads familj.

Krig driver bönder i fattigdom, Marks häradsrätt 1719

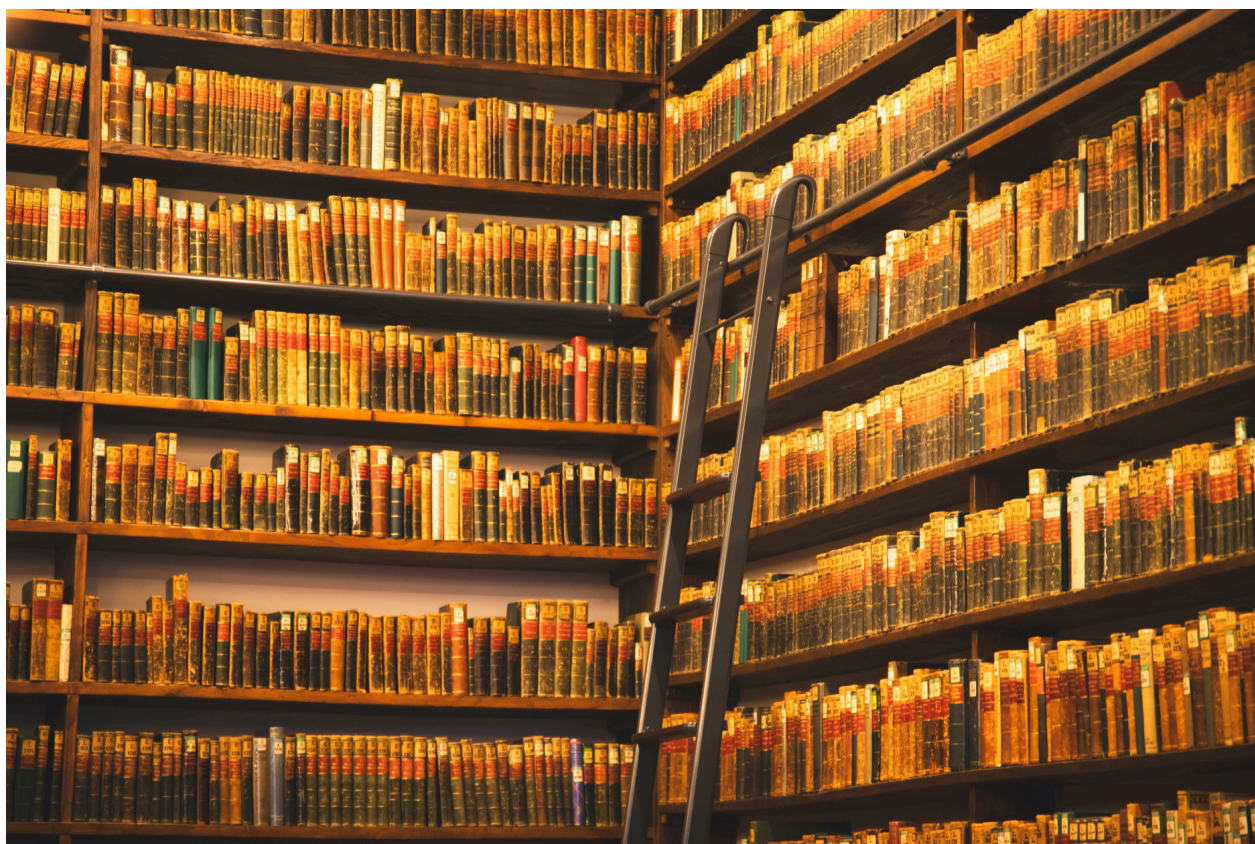
Att bönder på grund av fattigdom fick gå från sina gårdar var vanligt under krigsåren. Vid hösttinget 1719 berättar två mål om att bönder tvingats bli soldater och därmed lämnat sina gårdar öde.

1. At cronohemmanet Åhseltorp Larsgården 3/16 i Öhrby soch råkat i ödesmåhl förmedelst det at åboen Nils Swensson tagit soldatpenningar och måst för fattigdomb lembna hemmanet öde efter sig det warder härmedelst uppå begäran efter wederbörande nämbdemäns och allmoges enhällige bewittnande samt hwad Tingsprotokollet ad d. 12 februarij sidstledne innehåller, härmed jemte häradz wanlige signete attesterat.

2. Sammaledes och mutatis mutandis [med vederbörliga ändringar] blef attesterat om hemmanet Åhlbäck ¼ i Öhrby sochn, som råkat i ödesmåhl förmedelst åboarne Måns Larssons, Jöns Perssons och Lars Börjessons fattigdom, hwilka tagit ryttare och soldatpenningar.

I de flesta fall undvek kronan att ta ut bönder till soldater eller ryttare. Man ville ju att gården i det längsta skulle leva vidare och betala skatt.

Jonny Olofsson

Att få be vackert till en som är högvälboren

När jag sitter och digitaliserar gamla dokument i hembygdsföreningen, så kommer det ibland lite guldorn. En sak som jag ofta reagerar på är den respekt man kände sig tvungen att uttrycka i ord för överheten.

Nedan från sockenprotokoll, där det intressanta är vilken respekt för överheten man hade.

Utdrag af Protocollet hållet med Wärö församling, å allmän sockenstämma den 24 November 1781.

Gamle sockenskräddaren Bengt Andersson uti Backa gaf tillkänna, att han för swaghet och ålderdom ej längre förmår utöfwa sitt hantverk, utan afsade sig detsamma. Ock då nu annan i hans ställe blef nödig, anmälte sig skräddarelärodrängen Nils Pehr son uti Skjålåkre denna sokn, sig hågad att blifwa antagen till soknskräddare uti Wärö sokn. Dertill församlingen gaf sitt enhälliga bifall, åligger för den skull Nils Pehrson att hos **högwälborne Herr Gustf Wrangel, General Lieutnanten Landshöfdingen, Commendeuren af Kongl. Swerdsorden med stora korset uti all ödmjukhet** anhålla om behörig Nådig fullmagt.

Ännu ett protokoll, här om inlämnandet av hembränningsapparater. Uppenbarligen är man oerhört tacksam för detta, kanske för att man fick amnesti om man lämnade in sina brännerier.

Utdrag af SocknestämmoProtocollet hållet wld allmän Socknestämma med Wärö församling den 12. Mai 1776.

I församlingen blef tillkännagifwit af undertecknad Pastor, **att vår widtberömde ock om detta Länets inwånares wälfärd Nitiske ock sorgfällige Vice Landshöfdinge, Öfwersten ock Commendeuren af Kongl. SwerdsOrden, högwälborne Herr Baron von Salza uti höggunstig skrifwelse förmäler, det Hans Kongl. Maj:st med Nådigsta wälbehag** täckes Upptaga, att Pastores uti socknestämmor uppmuntra ock förmana sine åhörare, att godwilligt Upprätta föreningar till hämmande af alt olofligt Brännevinstilwärkande, och att enhwar må saklöst genast inlemna den brännewinsredskap, som än kan lönligen finnas uti enskilte hus oförseglad, då Pastor den emottager förseg lar ock lemnar till Cronobetjenten att å behörigt allmänt rum insättas, då betalningen skall ägaren tillfullo efter Kronowerda.

Församlingen rördes af den **Undersäteligaste wördnad för sin stora aller Nådigste Konung, som aldrig will trötttna att wisa mera Nåd och huldhet mot sina undersåtare, än våra tideböcker hinna uppvisa.** Församlingen erkänna med största tacksamhet

Herr Landshöfdingens Utmärckta ömhet, som warit så höggunstig ock utwärdat för länet en så sällsam Nåd hos höga Öfwerheten. Och som ortens hederwärde domare Herr HäradsHöfdingen Munthe hålt Ting wid Backa i dessa dagar, har han redan förut Uppmanat med flera Ledamöter af församlingen, att ingå förening. Fastän denna församling kan hugna sig af den lyckan, att ingen des ledamot ställt sig så nedrig att han för brott emot oloflig Brännewinstillwärdning worden angifwen, så har dock församlingen med grämelse förspört, det andra des grannar utom sitt samhälle kastat sig i sådan ofärd, ock som ingen är så förgäten af sin Undersåteliga plickt, att han will öfwerträda den Mildaste Konungs Lag, utan enhwar är sinnad täfla med hwarannan att i ord ock gjerning wisa det i wart beständiga gjöromål skall wara: Frukta Gud, ära Konungen ock älska Bröderna; så föll det församlingen Lätt ock otwunget ingå följande förening.

Emedan missbruket att tillwärka Brännewin ej förr kan aldeles blifwa utrotadt än all oförseglad Brännewinsredskap Pannor hattar ock pipor warda ur alle enskilta hus bortröjda, derförr skall den, som ännu hos sig hafwer oförseglad Panna hatt eller Pipor, dem genast uppgifwa, ock detta inom 14 dagar, hos Pastor i församlingen inlemnar, som dem förseglar, ock till kronobetjenten utlemnar att införas på Warbergs Slott, hwarefter "agaren wäntar sin betalning för koggarne efter kronowärdin; Skulle någon blygas uppenbarligen frambära dessa redskap, må den i tysthet innom nämnda tid föra dem till Pastor, då han will dölja hans namn, förseglar wärdtyget ock låta det på sätt förbemält är warda affördt till sin behöriga ort.

Påliteliga föreståndare ock Uppsyningsmän Utwäljas, som böra uti hwart grannelag noga inseende derpå hafwa, att intet underslef eller missbruk warder föröfwadt: de skola efter 14 dagars förlopp Visitera uti hwart hus i församlingen, ock i den händelse de då finna Swenskt Bränwin, drank eller Bränwinsredskap, angifwa den Brottsliga wid nästa Ting, att den till laga straff må Erfordras

Martin Johnsson

Michael Lundholm – Källkritik

Michael som är professor emeritus och mångårig styrelseledamot i Genealogiska föreningen i Stockholm, har skrivit handboken "Källkritik och källhänvisningar" i Sveriges Släktforskarförbunds serie. Så han vet vad han snackar om, när han i sitt föredrag pratar om just vikten av att vara källkritisk och belyser denna sanning med flera olika exempel.

Det viktigaste är att man inte rakt av för uppgifter vidare utan att kontrollera dem, det gäller exempelvis ärvda släktberättelser, uppgifter i husförhörslängder och alla släktuppgifter som idag går att hitta på nätet. Källkritik är helt enkelt en del i hur ett historiskt påstående ska kunna prövas och kontrolleras. Michael berättade om de fyra källkritiska principerna som alla släktforskare bör känna till: Äkthet, tidssamband, oberoende och tendensfrihet. Som en femte post är att man måste skilja på kvarlämningar och berättelser, vilket det första är de "objektiva" historiska dokument som beskriver en händelse (en födelse- och dopbok) och det andra de historiska subjektiva berättelser som förekommer exempelvis i anslutning till olika dokument (en prästs anteckning i en husförhörslängd om en persons vandel). Viktiga lärdomar från föredraget är att man måste kontrollera sina källor innan man använder dem till att påstå något:

- Hur och varför har denna källa kommit till?
- Tänka på dubbelproblematiken att av upphovsrättsliga skäl är äldre litteratur om släktforskningsresultat mycket mer tillgänglig än nyare.
- Men att det inte går att lita på uppgifter från äldre forskning som gjordes före 1900, de gjordes innan de källkritiska principerna slog igenom.

Välkommen till föreningen för dig som **släktforskar i Halland**

En
Medlemsportal
Alla församlingar
ALLT en halländsk
släktforskare behöver
Ett klick bort!

Hallands Släktforskarförening
med den unika Medlemsportalen
- alltid inkluderad i medlemskapet
www.hallandsslaktforskare.se

Trollhättebygdens Släktforskare

Trollhättebygdens släktforskare bildades i april 1993 och har ca. 240 medlemmar.

Vi anordnar föreläsningar med externa föreläsare tre gånger på våren och tre gånger på hösten. Föreläsningarna har olika teman med tonvikt på släktforskning och hembygdshistoria.

Vi arrangerar kurser efter medlemmarnas önskemål, såsom nybörjar- och fortsättningskurser i släktforskning, kurser och seminarier i tolkning och förståelse av DNA-resultat, kurser i tolkning av gammal handskrift samt kurser i släktforskningsprogrammet Disgen. Vi tillhandahåller också testkit för DNA-analys.

Varje måndag mellan 16.00 och 21.00 under februari till april samt under september till november, har vi forskarservice i vår lokal i Villa Elfhög. Där finns ett flertal datorer med internetuppkoppling samt abonnemang på digitaliserade databaser för släktforskning. Det finns också möjlighet att koppla upp egna datorer. Erfarna släktforskare finns på plats och fungerar som handledare.

Medlemskap innebär inte att du måste ha dina rötter i Trollhättebygden. Med nuvarande teknik kan du forska hos oss var du än kommer ifrån. Samtidigt får du ett stimulerande utbyte av erfarenheter och ett gott kamratskap med övriga forskare.

Vill du bli medlem så kontakta ordförande Sven Åhlander på svenahlander@telia.com eller kassör Sven-Olov Mattsson på svenolov.mattsson@telia.com

Styrelse, revisorer, valberedning

Ordförande.: Ylva Amberntsson
Västra Frölunda
ordf@dis-vast.o.se

Vice.ordf.: Karin Nirvander
Askim
vice.ordf@dis-vast.o.se

Kassör: Martin Johnsson
Stråvalla
kassor@dis-vast.o.se

Sekreterare: Kristina Andersson
Lidköping
sekr@dis-vast.o.se

Kjell Croné
Göteborg
ledamot7@dis-vast.o.se

Ing-Britt Olsson
Västra Frölunda
ledamot8@dis-vast.o.se

Thony Ahlander
Möndal
ledamot6@dis-vast.o.se

Suppleant
Jonny Holm, Göteborg
ledamot10@dis-vast.o.se

Revisorer:
Margareta Lund
revisorer@dis-vast.o.se

Bengt Knutsson
revisorer@dis-vast.o.se

Revisorssuppleant
Ann-Helen Lindström
revisorer@dis-vast.o.se

Valberedningen
Aina Wallström, sammankallande
valberedning@dis-vast.o.se

Mats Wallström
0703-291250

Redaktör och webbansvarig
Martin Johnsson
martin@ekmi.se

Disbytbud
Charlotte Börjesson, Hällingsjö
0301-431 71
charlotte.borjesson@telia.com

Annelie Lindgren Kedehag,
Västra Frölunda
0739-778388
kedehag@outlook.com

Disgen för Linux
Roy Johansson, Borås,
033-7709522, 0709-706170
roykleva@gotanet.com

Disgenfadder
Tomas GH Johansson, Svenljunga,
070-5424328,
tomasgh@live.se

Hans Nyman, Borås
0705-254075
hansnyman@telia.com

Min Släkt fadder
Kjell Croné, Göteborg
crone.kjell@gmail.com

Annelie Lindgren Kedehag,
V. Frölunda
0739-778388
kedehag@outlook.com

Hedersmedlemmar

Björn Molin, Västra Frölunda
Ingrid Lännestad, Frillesås
Jan-Åke Thorsell, Kungälv
Ulla-Britt Wallgren, Kinna
Kjell Weber, Torslanda
Charlotte Börjesson, Hällingsjö
Kent Lundvall, Uddevalla
Einar Gustafsson, Västra Frölunda
Ann-Helen Lindström, Möndal

Skicka in ett bidrag till Disketten och få en trisslott. Alla publicerade artiklar ger en trisslott.